

**Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка
Кафедра теорії та методик початкової освіти**

**ФАХОВА ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ
ШКОЛИ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТИ**

Колективна монографія

Київ – 2020

УДК 378.091: 373.3.011.3-051]:37.014.3(081)

*Рекомендовано до друку:
вченою радою Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана
Огієнка (протокол № 2 від 26. 02. 2020 року)*

Рецензенти:

Лабунець Віктор Миколайович,	доктор педагогічних наук, професор, декан педагогічного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка;
Матвієнко Олена Валеріївна,	доктор педагогічних наук, професор, заступник декана факультету педагогіки і психології з наукової роботи та міжнародних зв'язків національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова;
Ящук Інна Петрівна,	доктор педагогічних наук, професор, декан факультету початкової освіти та філології Хмельницької гуманітарно-педагогічна академії

Ф 29 Фахова підготовка вчителя початкової школи в умовах реформування освіти : колективна монографія / за ред.: Н.В. Бахмат, Н.В. Гудими.
Київ: Міленіум, 2020. 152 с.

ISBN 978-966-8063-81-03

Монографія висвітлює сучасні підходи і напрями фахової підготовки вчителів початкової школи в умовах реалізації концепції «Нова українська школа».

Адресовано науковцям, викладачам, аспірантам, докторантам, керівникам закладів освіти, студентам закладів вищої освіти, слухачам курсів інститутів післядипломної педагогічної освіти.

ISBN 978-966-8063-81-03

УДК 78.091: 373.3.011.3-051]:37.014.3(081)

© Міленіум, 2020

ЗМІСТ

<i>Аліксійчук Олена</i> ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ НЕСТАНДАРТНИХ УРОКІВ МИСТЕЦТВА В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	4
<i>Бахмат Наталія</i> УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ	13
<i>Борисова Тетяна</i> МЕТОДИКА РОБОТИ НАД МУЗИЧНОЮ КАЗКОЮ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «МИСТЕЦТВО»	24
<i>Дорож Ірина, Ковальчук Анатолій</i> ХУДОЖНЬО-ТРУДОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ПРОВІДНА ЛАНКА У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДНОЇ КУЛЬТУРИ ВЧИТЕЛЯ	35
<i>Дорофей Світлана</i> ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ БАЗОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ	45
<i>Дутко Олена</i> ПРІОРИТЕТНІ ЗАВДАННЯ КУРАТОРА АКАДЕМІЧНОЇ ГРУПИ В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ	57
<i>Ковальчук Ольга, Довгань Олена</i> ПРОБЛЕМА ВИХОВАННЯ ГУМАННОСТІ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ: ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ	65
<i>Лебідь Інна</i> ЗАКОНОМІРНОСТІ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ІМІДЖУ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА	74
<i>Мартіна Олеся</i> ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ	83
<i>Мелекесцева Наталія, Гудима Наталія</i> РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ: СТРАТЕГІЇ РОБОТИ З ТВОРАМИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДЛЯ ДІТЕЙ	90
<i>Московчук Людмила</i> ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДУХОВНОЇ МУЗИКИ УКРАЇНСЬКИХ КОМПОЗИТОРІВ У ПРОЦЕСІ ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА	103
<i>Олинець Тетяна</i> АВТЕНТИЧНІ ТЕКСТИ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ РОЗВИТКУ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	113
<i>Столяренко Ольга</i> ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО РОБОТИ З РІЗНОВІКОВОЮ ГРУПОЮ УЧНІВ	122
<i>Третяк Наталія</i> ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА ОСНОВІ ТЕКСТІВ	130
<i>Турко Ольга</i> ЛІНГВОДИДАКТИЧНИЙ АСПЕКТ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	140

6. Рузинська Т. Взаємозв'язане навчання мови і мовлення // Початкова школа. № 11. 2002. С. 24-27.
7. Савченко О.Я. Сучасний урок у початкових класах. Київ : Магістр. 1997. 255 с.
8. Федаренко Л.П. Закономерности усвоения родной речи. Москва : Просвещение, 1984. 159 с.

Speech development is becoming the leading principle of studying Ukrainian language in secondary school, in particular at the primary stage. According to the State standard of primary education, the aim of school language course is to teach pupils to use Ukrainian fluently as a means of communication, spiritual enrichment and forming of intellectual culture.

The article describes the ways of primary school pupils' speech development. It determines the pedagogical conditions, methods, teaching techniques, and gives the system of exercises to provide the development of junior pupils' oral and written speech in the process of learning the language material based on the texts about nature.

Key words: *speech development, words, methods, techniques, didactic material, ecology, nature, observation, figurative thinking.*

УДК 373.3.016:316.77.005.336.2:006.034(477)

Ольга Турко

ЛІНГВОДИДАКТИЧНИЙ АСПЕКТ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Стаття присвячена питанню лінгводидактичних засобів розвитку культури мовлення майбутніх учителів початкової школи. Зокрема, окреслено зміст понять «культура мови», «культура мовлення», «комунікативна компетентність», визначено та описано складники культуромовної компетентності. Крім цього, названо шляхи удосконалення культури мовлення студентів педагогічного вишу.

Ключові слова: *культура мовлення, комунікативна компетентність, лінгводидактичні засоби, здобувач педагогічної освіти, складники компетентності.*

Мова у функціонуванні розвиненого, прогресивного суспільства як національний ідентифікатор є релевантним засобом розуміння, висловлювання та інтерпретування понять, фактів, думок, почуттів як усно, так і письмово. Водночас мова становить невід'ємний елемент у підвищенні особистого потенціалу й розвитку людей, розширенні можливостей їхнього працевлаштування, соціальної інтеграції та активного громадянства. Відтак комунікативна компетентність визначена як пріоритетна серед домінуючих компетентностей ХХІ ст. для навчання протягом життя світовою спільнотою [15], а також у Концепції Нової української школи [10].

З огляду на це, в умовах реформування сучасної освітньої галузі в Україні особливої значущості набуває робота, спрямована на формування культури українського мовлення в різних вікових групах: від дошкільників до фахівців різних галузей професійної діяльності. Ця увага зумовлена, по-перше, пріоритетністю та важливістю мовно-мовленнєвих навичок, знань, про що йшлося вище; по-друге, пошуком нових лінгводидактичних засобів формування культуромовної компетентності; по-третє, природою мови як знакової системи, що чуттєво реагує на позамовні чинники, постійно розвивається та змінюється.

Проблема формування культури мовлення завжди була в центрі посиленої уваги вітчизняних лінгвістів і методистів (Н. Бабич, І. Білодід, О. Біляєв, М. Жовтобрюх, А. Каніщенко, А. Коваль, Л. Мацько, М. Пентилюк, М. Пилинський, С. Караман, І. Ющук, О. Пономарів, М. Плющ та ін.). Учені визначили питання мовної культури людини, теорії мовної норми, комунікативні якості культури мовлення, психологічний та психолінгвістичний аспекти мовленнєвих висловлювань, беручи до уваги на праці Л. Виготського, М. Жинкіна, І. Зимні, О. Леонтєва, С. Рубінштейна, І. Синиці та ін.

Мета нашого дослідження – опираючись на особистий досвід науково-педагогічної роботи у виші, запропонувати ефективні лінгводидактичні засоби формування культури мовлення майбутніх учителів початкової школи.

Методи дослідження: аналіз та узагальнення наукової інформації з проблеми дослідження; синтез, узагальнення й систематизація теоретичних та практичних відомостей; моделювання проблемних ситуацій на заняттях лінгвістичного та методичного циклів; спостереження за навчально-виховним процесом; бесіди з вчителями, студентами, викладачами.

У всі часи в різних народів цінували людей із високою культурою, здатних відстоювати свою точку зору, говорити просто, логічно, доступно, лаконічно, але впевнено. Сьогодні вміння вести діалог, дискусію, презентацію, викликати певні емоції, бажання висловлюватися є необхідною якістю культурної сучасної особистості.

Фахова підготовка вчителя початкової школи в умовах реформування освіти

У нових соціально-економічних умовах розвитку державності зростає значення й вимоги до формування соціально активної, культурної та духовно багатой особистості. Однією із основних умов цього процесу є набуття студентами умінь і навичок вільно й грамотно володіти українською та іноземними мовами. Формування культури мовлення особистості – одна з нагальних проблем сьогодення, не лише філологічна, а й соціальна, оскільки в той чи той спосіб пов'язана з найрізноманітнішими видами комунікації у світі.

Існує велика кількість дефініцій щодо визначення сутності поняття «культура мовлення». Загалом аналізоване поняття розглядають у кількох аспектах – теоретичному, практичному й етичному [14, с. 53–54].

Культура мовлення в теоретичному аспекті – це лінгвістична галузь філологічної науки, присвячена дослідженню мовленнєвого життя суспільства в певний період його існування та встановленню на науковій основі норм користування мовою як основним засобом спілкування людей, формування та вираження думок із метою вдосконалення мови як знаряддя культури.

У практичному розрізі поняття «культура мовлення» розглядають як якість мови, що реалізується в дотриманні мовцем нормативності мови: умінні варіативно залежно від стилю мовлення та ситуації спілкування логічно, ясно, зрозуміло, доречно, виразно, різноманітно висловлювати свої міркування.

Етичний аспект передбачає дотримання мовцем правил спілкування, ввічливості, субординації, коректності, залучення етично вмотивованих невербальних засобів спілкування.

Крім цього, варто зауважити, що в сучасній лінгвістиці чітко розрізняють поняття «культура мови» й «культура мовлення». Якщо йдеться про наукову дисципліну, завданням якої є вдосконалити літературну мову як засіб культури, про зіставлення різних жанрів і форм висловлювань, про мовне життя суспільства й тенденції його розвитку, тобто те, що в поширених дефініціях називають об'єктивно-історичним аспектом, тоді є підстави вживати термін «культура мови» [9, с. 33].

Про культуру мовлення йдеться, якщо нормативно-регулювальний аспект, пов'язаний зі встановленням правил користування мовними засобами, зорієнтований на суб'єктів об'єктивно існуючими нормами [8, с. 18]. Культура мовлення, опираючись на здобутки мовної культури, передбачає додержання (усно й на письмі) норм літературної мови та мовленнєву майстерність того, хто говорить або пише.

Слушно зазначає Л. Барановська, що поняття «культура мови» й «культура мовлення» співвідносяться між собою так, як мова і мовлення, тобто як загальне й конкретне [2, с. 35–36].

Шляхи розвитку культури мовлення різноманітні. Зважаючи на те, що для педагогів дотримання культури мови – професійний обов'язок, оскільки, з одного боку, саме вони повинні дати зразок змістовного, точного, виразного, емоційного, бездоганно грамотного мовлення [11, с. 91], з іншого – забезпечити формування комунікативної компетентності своїх учнів згодом, – необхідно не лише сприяти розвитку культури мовлення студентів, але й допомогти виявити засоби формування культуромовної компетентності здобувачів початкової освіти.

Оскільки культуромовна компетентність є вужчим поняттям щодо комунікативної компетентності, з'ясуємо зміст цих понять в дидактичному аспекті. Структура культуромовної компетентності відрізнятиметься, на нашу думку, лише власне лінгвістичним спрямуванням – дотримання норм сучасної української літературної мови, етикетних правил спілкування, комунікативних ознак (правильності, змістовності, логічності, багатства, точності, виразності, доречності, доцільності).

Слово «компетентність» походить від латинського «competens» («competentis»), що в перекладі означає належний, здібний. Науковці компетентність розуміють як інтегральну якість особистості, яка виявляється в загальній здатності й готовності до діяльності, що ґрунтується на знаннях та досвіді, набутому в процесі навчання та соціалізації.

На основі аналізу вітчизняної та зарубіжної літератури можна узагальнити наявні визначення поняття «компетентність» як наявність знань, досвіду та вмінь їх застосовувати в процесі діяльності (Л. Божович, С. Ожегов); психічний стан майбутнього робітника, що дає змогу діяти самостійно і відповідально, виконувати функції професійної діяльності для досягнення відповідних результатів (А. Маркова); особистісні потенційні можливості людини, її кваліфікацію, зокрема, знання, досвід, які дають змогу розробляти певне коло питань або самостійно їх вирішувати у професійній діяльності (О. Леонтьєв) тощо [12, с. 15–16].

У сучасній науковій літературі відсутня єдина точка зору щодо поняття «комунікація». Зокрема, О. Леонтьєв, І. Зимня вважають, що комунікація й спілкування – слова-синоніми; Г. Андрєєва вказує на комунікацію як компонент спілкування, який є обміном інформацією між учасниками спільної діяльності.

У цьому дослідженні термін «комунікація» витлумачуємо як засіб сприймання й передання інформації, а також процес взаємодії, сприйняття та пізнання людьми один одного.

Поняття «комунікативна компетентність» почали вивчати в 60–70-их рр. ХХ ст. Сьогодні є велика кількість досліджень, присвячених цій проблемі. Водночас учені постійно вказують на виняткову важливість і точність визначення цього терміна, «тому що представники різних галузей знань

описують це поняття з позиції власних інтересів і підкреслюють у ньому те, що є найсуттєвішим для цієї науки» [4, с. 17].

Є. Пассов вважає, що «комунікативність передбачає мовленнєве спрямування навчального процесу. Практичне мовленнєве спрямування не тільки мета, але й засіб, де і те, й інше діалектично взаємопов'язані» [5, с. 20].

І. Татаренко розглядає комунікативність як загально визнаний принцип навчання рідної та іноземних мов. Науковець досліджує аспекти системи викладання й навчання: формування цілей, відбір змісту, методів, безпосередньої практики організації навчального процесу.

У лінгводидактичній традиції термін «комунікативна компетентність» вперше запровадив М. Вятютнев. Учений запропонував визначення комунікативної компетентності як «вибору та реалізації програми мовленнєвої поведінки залежно від здатності людини орієнтуватися в ситуаціях спілкування та вміння класифікувати ситуації залежно від теми, задач і комунікативних настанов» [3, с. 39].

Дослідження наукової літератури про значення та сутність комунікативної компетентності засвідчують, що існує два підходи до визначення найближчого родового поняття стосовно комунікативної компетентності. Низка авторів пояснюють комунікативну компетентність за допомогою поняття «здатності» (О. Аршавська, М. Вятютнев, Д. Ізаренков, Д. Крістел, С. Савіньон та ін.). У роботах цих учених комунікативна компетентність розглядається як здатність використовувати мову в тій або тій сфері спілкування.

Другий підхід пов'язаний з іменами таких учених, як Н. Гез, О. Казарцева, О. Константинова, Ю. Федоренко, Д. Хаймс та ін., які визначають комунікативну компетентність крізь призму понять «знання», «навички» й «уміння».

Виокремлюють такі складники комунікативної компетентності:

- орієнтованість у різноманітних ситуаціях спілкування, яка заснована на знаннях і життєвому досвіді індивіда;
- спроможність ефективно взаємодіяти з оточенням завдяки розумінню себе й інших у постійній видозміні психічних станів, міжособистісних відносин і умов соціального середовища;
- адекватна орієнтація людини в самій собі – власному психологічному потенціалі, потенціалі партнера, у ситуації;
- готовність й уміння будувати контакт із людьми;
- внутрішні засоби регуляції комунікативних дій;
- знання, уміння і навички конструктивного спілкування;
- внутрішні ресурси, необхідні для побудови ефективної комунікативної дії у визначеному колі ситуацій міжособистісної взаємодії.

Фахова підготовка вчителя початкової школи в умовах реформування освіти

Таким чином, комунікативна компетентність постає як структурний феномен, що містить як складники цінності, мотиви, установки, соціально-психологічні стереотипи, знання, уміння, навички.

Для розвитку комунікативної компетентності необхідно:

- визначити поняття і структуру, а також зміст на різних вікових етапах;
- застосувати системний підхід, забезпечити взаємодію різних суб'єктів,
- напрямів і технологій в досягненні повноцінного результату;
- вибрати метод, розробити програми, напрями, технологію і техніки розвитку комунікативної компетентності.

Отож **комунікативна компетентність** – здатність людини за допомогою мовних знань, системи психічних і поведінкових характеристик усно й письмово висловлювати та тлумачити поняття, думки, почуття, факти й погляди (через слухання, говоріння, читання, письмо, застосування мультимедійних засобів).

Опишемо ті лінгводидактичні засоби, які ми застосовуємо у роботі із студентами-бакалаврами спеціальностей «Початкова освіта», «Дошкільна освіта» в процесі формування комунікативної компетентності загалом, культуромовної зокрема:

- особистий мовленнєвий приклад викладача та індивідуальний культуромовний розвиток студента,
- лінгвістичні засоби (довідники, словники, посібники тощо),
- дидактичні засоби (інтерактивні технології навчання, дотримання культури мовлення як складник в оцінюванні навчальних досягнень студентів, інноваційні методи навчання тощо),
- технічні засоби (електронна система Moodle) [16].

Засоби є вимірювальними з одного боку, з іншого – слугують формуванню нормативності, правильності сучасної української мови, а також її якісних показників (точність, логічність, ясність, доступність, доречність, чистота, виразність, багатство, різноманітність, естетичність) [1, с. 34]. Сучасній українській літературній мові властива тісна взаємодія цих характеристик із функціонально-стилістичними нормами, а тому в кожному основному стилі певна характеристика виявляє себе своєрідно як якісно, так і кількісно.

Мовна майстерність студента виявляється уже на рівні граматичної правильності, яку починають формувати в школі. Адже засвоюючи норми, учень вчиться правильності мовлення, опановує елементи його стилістичної виразності, бо неграмотне мовлення не може бути стилістично виразним [13, с. 42].

Оскільки компетентність – це якість, набута завдяки проживанню ситуацій, рефлексії досвіду, вбачаємо формування культуромовної компетентності за допомогою таких її складників, як знання, навички, здібності, стереотипи

поведінки, зусилля [7, с. 6].

Знання становлять в культуромовній компетентності власне лінгвістичні факти, які доцільно постійно актуалізувати, поглиблювати.

Навички – володіння засобами й методами добору нормативного відповідника під час мовленнєвої діяльності. Наприклад, знаючи парадигму відмінювання іменників, мовець, визначивши відміну та групу іменника, правильно добере закінчення. Засіб – правопис, метод – зміна слова за закінченнями.

Здібності – вроджені якості до виконання конкретного завдання, виявляються у мовця по-різному. Значну роль відіграватиме те, як мовні здібності розвивали в школі, наскільки сам студент вмотивований до мовного вдосконалення.

Стереотипи поведінки – це мовно-мовленнєвий портрет викладача, дотримання етичних норм у спілкуванні як в аудиторії, так і поза її межами. Крім цього, на нашу думку, доцільно в максимально толерантній формі виявляти мовленнєві помилки студентів, вказуючи на шляхи їх викорінення. Стереотип поведінки визначається й соціокультурними нормами, екстралінгвістичними й просодичними засобами комунікації.

Зусилля як свідоме застосування ментальних і фізичних ресурсів із певною метою [7, с. 7] доцільно стимулювати шляхом мотивації до вдосконалення культури мовлення, засобом оцінювання (усне схвалення, підбадьорення, додавання або зняття балів за інший вид навчальної діяльності тощо), залучення до проєктної роботи в групах тощо. Наприклад, індивідуальний культуромовний розвиток студента визначають зусилля, які він доклав. Ми пропонуємо майбутнім педагогам вести «Щоденник мовленнєвого розвитку», у який записують типові мовленнєві помилки, слова-паразити, суржикові слова тощо; лінгвістичне тлумачення цих понять; поради щодо їх вилучення з мовлення тощо. У кінці семестру проводимо заходи, на яких студенти діляться особистими досягненнями в культуромовному зростанні, цікавими фактами про роботу на мовленням із мовознавчих та психолінгвістичних джерел; запрошуємо до участі психологів, знаних мовознавців тощо.

Теоретичні положення культури мови дають змогу зобразити умовну схему процесу формування мовної культури людини шляхом поступового оволодіння нею ступенями культури мови. *Перший* ступінь літературно-мовної правильності (елементарний) передбачає засвоєння мовцями теоретичних знань з мовної нормативності, тобто засвоєння сукупності орфоепічних, орфографічних, граматичних та інших правил мови, набуття навичок дотримуватися норми, яка сприймається тими, хто пише, і тими, хто говорить, за «ідеал» або загальноприйнятий звичай, зразок, що традиційно охороняється.

Другий ступінь (ступінь мовної варіативності) – це оволодіння на основі знань та навичок з мовної нормативності уміннями й навичками варіативного висловлювання думки залежно від стилю мовлення та ситуації спілкування, відбір таких мовних засобів, які допомагають найбільш точно, ясно, доступно та доцільно з погляду стилістики висловити думку.

Третій ступінь – мовно-мовленнєва майстерність. Це професійний рівень, бездоганне володіння мовцем всіма засобами літературної мови, розвинене «чуття мови», оволодіння ораторським мистецтвом, майстерне поєднання мовних та позамовних засобів комунікації [2, с. 36].

Культура мовлення активного мовця зростає по висхідній від орфографічно-пунктуаційної грамотності до стилістичної виразності і комунікативної доцільності, потім до комунікативної оптимальності і, нарешті, до мовної майстерності, яка базується на всіх ознаках попередніх рівнів мови, і має ще свої додаткові ознаки – образність та творчість [8, с. 18]. Мовна майстерність здобувається не лише навчанням, сумлінною працею, а й талантом.

Отже, культура мовлення досягається багатьма засобами: особистий приклад мовця, інноваційні дидактичні технології, методи, прийоми, технічні сучасні засоби навчання, – у застосуванні яких необхідно брати до уваги структуру компетентності, зміст понять «комунікація», «культура мовлення», з одного боку, норми сучасної української літературної мови, з іншого боку. Діалектична єдність такого поєднання – запорука високої культури мовлення майбутніх учителів початкової школи.

Список використаних джерел

1. Бадер В. І. Удосконалення мовленнєвого розвитку молодших школярів // Педагогіка і психологія. 1998. №4. С. 31–36.
2. Барановська Л. В. До теоретичних засад формування культури мовлення // Педагогіка і психологія. 2007. №3. С. 33–37.
3. Вятютнев М. Н. Коммуникативная направленность обучения русскому языку в зарубежных школах // Русский язык за рубежом. 1977. № 6. С. 38–45.
4. Гез Н. И. Формирование коммуникативной компетенции как объект зарубежных методических исследований // Иностранные языки в школе. 1985. № 2. С. 17–24.
5. Дараган Т. Комунікативна компетентність // Початкова освіта (Шкільний світ). 2011. № 24. С. 19–26.
6. Дорошенко С. І. Основи культури і техніки усного мовлення. Харків : ОВС, 2002. 144 с.

7. Звичайні форми роботи – новий підхід: розвиваємо ключові компетентності : метод. посіб. / К. А. Дмитренко та ін. Харків : Основа, 2018. 119 с.
8. Малькевич Г. Уроки культури читання // Початкова школа. 2006. №2. С. 17–18.
9. Мацько Л. І. Культура мови і мовлення // Початкова школа. 2009. №5. С. 33–34.
10. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / під заг. ред. Н. М. Бібік. Київ : Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
11. Олійник Т. Виправлення недоліків мовлення в учнів перших класів // Питання філології. Вип. 1. Тернопіль : ТДПУ, 1997. С. 91–93.
12. Рожко Т. А. Формування соціальної компетентності студентів технічних коледжів у процесі гуманітарної підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Переяслав-Хмельницький, 2013. 248 с.
13. Собко В. О. Збагачення словникового запасу учнів прикметниками. *Початкова школа*. 2005. №9. С. 41–46.
14. Чорний Є. Д. Культура мови вчителя // Початкова школа. 2006. №10. С. 53–56.
15. ANNEX to the Proposal for a Council Recommendation on Key Competences for Lifelong Learning (2018). Brussels. URL : <https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/annex-recommendation-key-competences-lifelong-learning.pdf>.
16. Turko Olha. Innovative means for the formation of foreign language communicative competence of future teachers. *Підготовка майбутніх фахівців початкової та дошкільної освіти: стратегії реформування* : колективна монографія / за ред. В. М. Чайки, О. І. Янкович. Тернопіль : Осадца Ю.В., 2019. С. 118–126.

The article deals with the problem of linguo-didactic means of speech culture development of the future primary school teachers. To be more precise, such notions as “speech culture”, “language culture”, “communicative competence” have been defined; the components of cultural and linguistic competence have been identified and described. Besides, the ways of improving speech culture of the students of pedagogical university have been set.

Key words: *speech culture, communicative competence, linguo-didactic means, pedagogical university student, components of competence.*

АВТОРИ

Аліксійчук Олена, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри музичного мистецтва Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Бахмат Наталія, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії та методик початкової освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Борисова Тетяна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри музичного мистецтва Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Гудима Наталія, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри теорії та методик початкової освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Довгань Олена, асистент кафедри теорії та методик початкової освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Дорож Ірина, кандидат педагогічних наук, асистент кафедри теорії та методик початкової освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Дорофей Світлана, кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри психології освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Дутко Олена, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри педагогіки та управління навчальним закладом Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Ковальчук Анатолій, старший викладач кафедри теорії та методик початкової освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Ковальчук Ольга, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії та методик початкової освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Лебідь Інна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та управління навчальним закладом Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Мартіна Олеся, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та методик початкової освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Мєлєкєсцєвє Наталїя, кандидат філологічних наук, доцент кафедри теорії та методик початкової освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Московчук Людмила, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії та методик початкової освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Олинець Тетяна, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії та методик початкової освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Столярєнко Ольга, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Трєтяк Наталїя, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та методик початкової освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Турко Ольга, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри філологічних дисциплін початкової освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

ДЛЯ НОТАТОК

Наукове видання

**ФАХОВА ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ
В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТИ
Колективна монографія**

Підп. до друку 03.03. 2020 р. Формат 60x84 1/16.
Папір офсетний. Друк - різнографія. Гарнітура Таймс.
Ум. др. арк. 9,5. Наклад 300 прим. Зам. № 54

Видавництво «МІЛЕНІУМ» (Київ)
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 535 від 19.07.2001 р.

Видавництво «МІЛЕНІУМ»
м. Київ, вул. Кирилівська, 60
Тел.: +38 (067) 849-34-60
+38 (044) 222-50-84
E-mail: milenium_ofis @ukr.net